

Západočeská Univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Bakalářská práce

*Historie, současnost a perspektivy hospodářské a
měnové unie v EU*

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Mgr. Dana Bárková, Ph.D.

Autor:

Johan Šindelář

Plzeň, 2015

Vloženo oficiální zadání bakalářské práce

Vloženo oficiální zadání bakalářské práce

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, 31. srpna 2015

.....

Johan Šindelář

Tímto bych rád poděkoval vedoucí mé práce Ing. Mgr. Daně Bárkové, Ph.D. za její vstřícný přístup, odbornou pomoc a cenné rady při tvorbě této bakalářské práce.

Obsah

1.	Úvod.....	8
2.	Integrace Evropského Společenství.....	10
2. 1.	Metody a stádia ekonomické integrace.....	10
2. 1. 1.	Regionální a globální integrace.....	10
2. 1. 2.	Všeobecná a sektorová integrace.....	11
2. 1. 3.	Makroekonomická a mikroekonomická integrace.....	11
3.	Historie evropské integrace.....	13
3. 1.	Historické snahy o integraci do 2. světové války.....	13
3. 2.	Evropská integrace v poválečném období.....	15
3. 2. 1.	Evropská integrace v 50. letech.....	16
3. 2. 2.	Evropská integrace v 60. letech.....	19
3. 2. 3.	Evropská integrace v 70. a 80. letech.....	20
3. 2. 4.	Evropská integrace v 90. letech.....	22
3. 2. 5.	Evropská integrace na začátku nového tisíciletí.....	24
4.	Vznik a vývoj měnové spolupráce	26
4. 1.	Brettonwoodský systém.....	26
4. 2.	Wernerova zpráva.....	26
4. 3.	Evropský měnový systém.....	27
4. 3. 1.	Mechanismus měnových kurzů.....	28
4. 3. 2.	Evropská měnová jednotka.....	29
4. 3. 3.	Uvěřové mechanismy.....	31
4. 4.	Cesta k jednotné měně Euro.....	31
4. 4. 1.	Delorsova zpráva.....	32
4. 4. 2.	Smlouva o Evropské unii ve vztahu k HMU.....	33
4. 5.	Jednotlivé etapy budování evropské měny.....	34
4. 5. 1.	První etapa.....	35
4. 5. 2.	Druhá etapa.....	35
4. 5. 3.	Třetí etapa.....	39
5.	Současný stav hospodářské a měnové unie.....	41

5. 1. Evropská unie.....	41.
5. 2. Měnová unie a Eurozóna.....	42
6. Perspektivy hospodářské a měnové unie.....	44
6. 1. Perspektivy Evropské unie.....	44.
6. 2. Perspektivy měnové unie.....	45.
7. Závěr.....	47
Cizojazyčné resumé.....	49
Seznam použité literatury a odkazů.....	50

Seznam tabulek

Tabulka 1: Složení měnového koše.....	30
Tabulka 2: Fáze realizace HMU podle Zelené knihy Evropské komise....	37
Tabulka 3: Členské státy eurozóny.....	40
Tabulka 4: Aktuální stav eurozóny.....	42

1. Úvod

Pokusy o sjednocení probíhají na starém kontinentu od dávných dob, již od období jeho osídlování. V počátcích probíhaly za účelem získání větší moci a území. O pár století později se integrace vytvářela spíše z důvodu obrany před nájezdníky z východu a udržení míru v Evropě. Ale ta pravá integrace, jak jí známe dnes s cílem sbližování a spolupráce evropských národů, se zrodila až v 50. letech 20. století.

Konkrétně v roce 1952, kdy byla podepsána Pařížská smlouva, na jejímž základě vzniklo Evropské sdružení uhlí a oceli, které jako první převedlo pravomoci z národních institucí na nadnárodní a odstartovalo tak novodobou éru evropské integrace. Po zhruba 60 letech se evropská integrace vyvinula v jedno sdružení, které spojilo 6 států, a to pouze v jednom hospodářském odvětví do současné podoby, kdy se 28 evropských států sdružilo ve společenství Evropské unie, ve kterém dochází ke spolupráci ve všech možných sférách. Od roku 2002 dokonce členské státy přijaly společnou měnu a v současné době 19 států využívá euro jako národní platidlo.

Cílem této bakalářské práce je především zanalyzovat historický vývoj evropské integrace a zařadit ho do kontextu dějin, zhodnotit současnou situaci a pokusit se predikovat možný vývoj hospodářské a měnové unie.

V první kapitole budou popsány metody vedoucí k integraci, rozdíly mezi jednotlivými typy integrací a stupně evropské integrace.

Druhá kapitola se bude zabývat historickými snahami o integraci do 2. světové války, motivy vedoucími k novodobé integraci a historií novodobé integrace samotné.

Ve třetí kapitole bude nastíněn vznik a vývoj měnové spolupráce od období, kdy jedinou společnou hodnotu představovalo zlato a dolar, který jako jediný byl zlatem krytý až po společnou jednotnou měnu euro.

Čtvrtá kapitola bude věnována současnému stavu hospodářské a měnové unie a zhodnocení její situace.

V páté kapitole dojde k popisu brzké budoucnosti hospodářské a měnové unie a k pokusu o predikci dalšího možného vývoje.

V závěru budou shrnuty uvedené poznatky, které jsem nabyl zpracováním této kvalifikační práce.

2. Integrace Evropského Společenství

2.1. Metody a stádia ekonomické integrace

K porozumění systému je nutné nejdříve definovat, co to ekonomická integrace je. Ekonomická integrace je proces, v jehož rámci dochází k propojování národních ekonomik odstraňováním překážek pro obchodní výměnu zboží a služeb, toky kapitálu a mobilitu pracovní síly. V každém historickém období pak na tento dlouhodobý proces působí technologické a zejména politické síly skrz nátlakové skupiny(lobbisty), nadnárodní seskupení a skrze mezinárodní smlouvy.¹

Integrace národních ekonomik ve vyšší nadnárodní celky lze docílit dvěma způsoby. Prvním je **institucionální** neboli dirigistický, způsob spočívá v centralizovaně řízených regulacích nadnárodních institutů, při které dojde k určitému omezení úloh funkcí daného státu. Dochází zde také k hlubšímu propojení ekonomik než u metody funkcionální.²

Druhá metoda je více liberální a nazývá se **funkcionální**, kde je hlavní myšlenkou vytvořit pásmo volného obchodu, kde hlavními hybateli jsou trh a zákon nabídky a poptávky. Státní orgány v podstatě jen odstraňují překážky volnému tržnímu mechanismu.²

Ekonomickou integraci lze ale rozdělit podle více kritérií. Konkrétně - zda se jedná o integraci regionální nebo globální, sektorovou nebo všeobecnou, a nebo podle propojení zúčastněných subjektů rozlišujeme integraci mikroekonomickou nebo makroekonomickou.

2.1.1. Regionální a globální integrace

Regionální integrací je myšleno vznik nadnárodního trhu, ve kterém se budou shlukovat sousedské země, čímž se předchází vzniku ekonomických bariér a nebo naopak nastavení určitých bariér pro nečlenské země. Tyto výhody vznikají díky jednotné ekonomické politice, kterou si předem ustanoví.

¹ Lacina (2011), s. 87

² Šrein (2008), s. 134

Globální integrace je, co se týče integrace, ideální stav, kdy vzniká jeden velký jednotný trh. O takovém trhu se ale zatím hovoří jen pouze v teoretické rovině.

2.1.2. Všeobecná a sektorová integrace

O sektorovou integraci se jedná, pokud nedojde k propojení ekonomik jako celku (všeobecná integrace), ale pouze v některých odvětvích průmyslu. Mezi první významný sektorový propojení patří vznik Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), které bylo uzavřeno mezi Francií, Německem, Itálií a třemi státy Beneluxu (Belgie, Nizozemí, Lucembursko).

2.1.3. Makroekonomická a mikroekonomická integrace

Makroekonomická integrace je taková integrace, která funguje na základě mezinárodních smluv a dohod. Kdy z národních ekonomik vzejde nadnárodní ekonomika. Podle úrovně propojení lze makroekonomickou integraci rozdělit do pěti úrovní.

- **Pásma volného obchodu** - Jedná se o nejjednodušší formu ekonomické integrace, kdy se země dohodnou na postupném odstranění překážek a jiných kvantitativních omezení, jako jsou cla a kvóty. To umožní, aby se zboží mezi danými státy mohlo volně pohybovat. Celní politiku vůči ostatním státům si ale každý stát určuje sám.³
- **Celní unie** - Dochází ke zrušení cla mezi členy unie, na rozdíl od pásma volného obchodu, avšak členské státy celní unie sledují společnou celní politiku vůči třetím státům zejména pomocí společného celního tarifu.⁴
- **Společný trh** - jde o stejný princip jako u celní unie, ale navíc je možný volný pohyb výrobních faktorů jako jsou kapitál a pracovní síla. Firmy registrované v některém členském státě mohou volně podnikat na celém území unie.⁵
- **Úplná hospodářská unie** - jde o trh, který má také společnou měnovou a hospodářskou politiku, v důsledku toho je zřízen i společný hospodářský

³ Lacina (2011), s. 94-102

⁴ Lacina (2001), s. 103-108

⁵ Lacina (2011), s. 108-111

orgán. Její součástí může být i měnová unie se společnou měnou nebo fixovanými kurzy měn a odpovídající instituce odpovědná za realizaci měnové politiky unie. Z ekonomického hlediska se pak stávají členské státy vlastně oblastmi jednotné ekonomiky a vzdaly se v této oblasti části svých suverénních práv.⁶

- **Úplná politická unie-** členské země se staly součástmi většího politického celku, jehož společné instituce provádějí nejen hospodářskou politiku, nýbrž i plní některé svěřené politické funkce v oblasti zahraniční politiky, obrany, sociální politiky apod.⁷

⁶ Lacina (2011), s. 112

⁷ Lacina (2011), s. 115-116

3. Historie evropské integrace

3.1. Historické snahy o integraci do 2. světové války

Hovoří-li se o evropské integraci, má se ve většině případů na mysli integrace novodobá, jejíž počátky jsou zařazovány do padesátých let 20. století. Dějiny evropské integrace však začaly mnohem dříve, protože snaha spojovat různá evropská území je stará jako historie samotného osídlování Evropy.

První dohledatelná snaha o integraci je z roku 800, kdy se **Karel Veliký** pokusil o opětovné vytvoření Římské říše. Území této říše zahrnovalo dnešní Francii, Švýcarsko, západní Německo, Belgie, Lucembursko a Nizozemsko. Karel Veliký zde také ve své době zavedl jednotnou měnu. Zajímavostí je, že krom Švýcarska jde o pět zakládajících členů současného Evropského společenství.⁸

Začátkem 14. století francouzský právník a diplomat **Pierre Dubois** (1250-1320) volal po vytvoření konfедераční " Křesťanské republiky" spravované stálým shromážděním evropských vladařů, kteří na základě křesťanských principů snažili zajistit mír na evropském kontinentu. Rozhodovací činnost měl devítičlenný soudní dvůr v čele s papežem, který vykonával soudce poslední instance.

Dalším ze zástupců myšlenky o evropské integraci byl český král **Jiří z Poděbrad** (1420-1471), jenž navrhoval vytvoření evropské konfederace, která měla zajistit obranu před postupující tureckou armádou. Konfедераční uspořádání mělo zahrnovat pravidelně zasedající shromáždění s pětiletou předsednickou rotací. Dalšími orgány měl být výbor stálých zástupců, rada králů a knížat a soudní dvůr, který řešil spory mezi členy konfederace.⁹

Maximilien de Béthune, vévoda ze Sully (1560-1641) přišel s ideou, která spočívala v administrativním, nikoliv vojenském, překreslení hranic, tak aby zajistilo rovnováhu sil v Evropě. Navrhoval vytvoření šedesátišestičlenného Evropského senátu s tříletým mandátem.⁹

⁸ Lacina (2011), s. 17

⁹ Lacina (2011), s. 18

Roku 1693 filosof a zakladatel Pennsylvánie **William Penn**(1644-1718) přišel s návrhem k vytvoření Evropského parlamentu fungujícího na principu tříčtvrtinové kvalifikované většiny, přičemž počet hlasů jednotlivých států byl odvozen podle jejich ekonomické síly. K odsouhlasení rozhodnutí by bylo potřeba dvoutřetinové shody parlamentu.¹⁰

Další filosof a křesťanský myslitel, který přišel s myšlenkou o evropské integraci, byl **Abbe de Saint-Pierre**(1658-1743). Své myšlenky popsal ve třísvazkovém vydání, které pojednávalo o trvalém míru v Evropě prosazujícím volný obchod, společnou obranu a zřízení evropského senátu.¹⁰

V roce 1848 **Victor Hugo**(1802-1885) přednesl na mírové konferenci v Paříži projev, v němž nabádal, aby se evropské národy úzce spojily ve vyšší uskupení a vytvořily tak evropské společenství, aniž by ale ztratily ze svých typických vlastností a osobitosti. Měly tak vzniknout dvě mocnosti, Spojené státy americké a Spojené státy evropské, které budou navzájem spolupracovat.¹¹

Ještě těsně před vypuknutím 1. světové války přesvědčoval **Jean Jaurés**(1859-1914) Evropany, aby se sjednotili a nedávali přednost nacionalismu. Bohužel jeho myšlenky nebyly vyslyšeny a na jeho osobu byl spáchán atentát jedním z válečnickým nacionalistou.¹¹

V období **1.světové války**(1914-1918) integrační nálady opadly na minimum. Národní obrození a emancipace v Evropě vedly k přesvědčení, že každý národ má mít svůj stát. Válka byla ukončena podepsáním Versailleské smlouvy, která nově uspořádala hranice evropských států, ale k rovnováze a mírové situaci nevedla. Spíše naopak v Německu vyvolávala pocit nespravedlnosti a beznaděje, který se později ukázal jako klíčový při dalším světovém konfliktu.¹¹

První integrační proces po 1. světové válce vznikl v roce 1921 mezi zeměmi Belgie a Lucemburska tzv. **BLEU** (Belgicko-lucemburská ekonomická unie) spočívala ve společném zahraničním obchodě, ve vzájemné pevné

¹⁰ Lacina (2011),s. 18

¹¹ Lacina (2011), s. 19

návaznosti měn a ve společné centrální bance. V roce 1930 se obě země připojily ke svazku skandinávských států za účelem vzájemného snížení obchodních bariér.

V letech 1939 až 1945 probíhala 2. světová válka, kde zemřelo až na 50 milionů lidí z řad vojáků i civilistů. Proto evropským národům bylo více než kdy předtím jasné, že pokud se nespojí ve vyšší celek, tak nebudou schopni si zajistit bezpečí pro svůj lid.

3.2. Evropská integrace v poválečném období

První vlašťovkou evropské integrace bylo vytvoření **BENELUXU**. Jednalo se o integraci sousedících států, konkrétně mezi Belgií, Nizozemskem a Lucemburskem. Tyto státy se dohodly na vytvoření celní unie s vidinou podpory vzájemných obchodních vztahů. Toto uskupení bylo odsouhlaseno už roku 1944, ale v platnost bylo uvedeno až v roce 1948.

V roce 1949 se konala mezinárodní konference za účasti Belgie, Dánska, Francie, Irsko, Itálie, Lucemburska, Nizozemska, Norska, Švédska a Velké Británie, která dala za vznik **Radě Evropy**. Ta měla napomáhat k rozvoji spolupráce na poli ekonomickém, politickém, kulturním, ale i sociálním. Bohužel ale Spojené království a severské země ještě nebyly připraveny vzdát se své suverenity a jednat na nadnárodní úrovni. A proto Radě Evropy chyběly potřebné pravomoci v oblasti politiky a ekonomiky. Důsledkem toho většina z pravomocí přešla na jiné organizace, a proto Radě Evropy zůstala jen oblast kulturního rozvoje evropských národů. Ačkoliv je Rada Evropy z dnešního pohledu nevýznamná organizace, tak v historickém kontextu dala základ Evropskému soudu pro lidská práva tím, že vytvořila Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod.

3. 2. 1. Evropská integrace v 50. letech

V této době došlo k vytvoření tří evropských společenství, které ovlivnily a dosud ovlivňují podobu Evropské unie. Jednalo se o Evropské společenství uhlí a oceli, Evropské hospodářské společenství a Evropské společenství pro atomovou energii. Tomu ale předcházela jedna významná událost, a to Schumanova deklaráce.

Schumanova deklarace vznikla na návrh francouzského ministra zahraničí Roberta Schumana, který ji předložil 9. května 1950. Obsahem této deklarace byl návrh na vytvoření společenství pro společnou výrobu uhlí a oceli, z něhož měl vzejít konkrétní základ pro Evropskou federaci, která byla nezbytná pro udržení míru v Evropě a především mezi Německem a Francií. Zajištění míru mělo být dosaženo velkou měrou integrace tak, aby jakékoliv rozpoutání války představovalo velké ekonomické ztráty pro každou ze zemí. Zajímavostí této deklarace je, že skutečným autorem byl předseda francouzského Vysokého plánovacího úřadu Jean Monnet. Schuman pouze návrh předložil.¹²

Evropské společenství uhlí a oceli

Evropské společenství uhlí a oceli bylo založeno na základě Pařížské smlouvy s platností od dubna roku 1951. Účinnosti nabývá v červenci roku 1952 na dobu padesáti let. Tato smlouva byla uzavřena mezi státy - Francií, Spolkovou republikou Německo, Itálií, Belgií, Nizozemskem a Lucemburskem.¹³

Společenství se dá považovat za základ Evropské unie. Byl zde totiž poprvé použit princip supranacionality, což znamená že byl vytvořen nadnárodní institut, který měl pravomoci vůči zúčastněným státům. Hlavním důvodem vzniku ESUO bylo udržení míru mezi státy Francie a Německa. Jako východisko z této situace navrhovala francouzská vláda podřídit celou francouzsko-německou výrobu uhlí a oceli společnému Vysokému úřadu jako organizaci otevřené účasti jiných evropských zemí. Zavedením společné výroby uhlí a oceli mělo za následek vytvoření společných základů pro rozvoj ekonomiky. Proto jakákoliv válka mezi Francií a Německem byla prakticky nemožná.¹³

ESUO se skládalo ze čtyř institucí:

- Vysoký úřad - nadnárodní orgán skládající se ze zástupců všech členských států, kteří ale nesměly jednat v zájmu své země, ale v zájmu celého společenství. Z toho vyplývá, že nemohly přijímat pokyny ze strany vlády nebo jiných orgánů. Jejich poslání bylo splnění stanovených cílů Smlouvou o ESUO.

¹² Lacina (2011), s. 28-31

¹³ Lacina(2011), s. 31-35

- **Shromáždění** - „*později nazývané Evropský parlament: nadnárodní orgán, v němž zasedali zástupci národních parlamentů. V počátku mělo víceméně jen konzultativní roli, s postupující integrací nabývalo na významu a plně se zapojilo do legislativního procesu tím, že schvaluje legislativu ES.*“¹⁴
- **Rada ministrů** - orgán složený z ministrů všech vlád členských států. Při rozhodování se uplatňuje systém hlasování kvalifikovanou většinou, což znamená, že každý stát měl daný počet hlasů podle velikosti země. To znamená, že sejde-li se dostatečný počet hlasů, mohou být některé země přehlasovány. Druhým systémem hlasování je hlasování jednomyslné, kdy je potřeba souhlasu všech zástupců k přijetí rozhodnutí.
- **Soudní dvůr** - „*zajišťuje dodržování práva při výkladu a provádění smlouvy a provádějících předpisů a řeší spory mezi institucemi či mezi členskými státy a institucemi.*“¹⁵

Evropské hospodářské společenství

EHS byla mezinárodní organizace složená ze stejných členů jako Evropské společenství uhlí a oceli (Belgie, Francie, Německo, Itálie, Nizozemsko a Lucembursko). Bylo to jakési prohloubení integračních vztahů mezi zeměmi ESÚO. Jednalo se především o postupné odstraňování rozdílů mezi hospodářskými politikami členských států, rozvoj hospodářských činností ve společenství, zvyšování životní úrovně a budování užších kontaktů mezi členskými státy. Dále si EHS předsevzalo zmenšování rozdílů mezi jednotlivými regiony a odstranění zaostalosti v regionech, které jsou nejvíce znevýhodněny.

K dosažení těchto cílů byly stanoveny klíčové činnosti, které mělo společenství vykonat, aby se dostalo ke kýženému výsledku. Činnosti spočívaly v odstranění cel a množstevních omezení dovozu a vývozu zboží mezi zeměmi společenství, vytvoření zóny volného obchodu, vytvoření společného celního sazebníku a odstranění překážek volného pohybu zboží, kapitálu, služeb a osob.

¹⁴ Lacina (2011), s. 36

¹⁵ Lacina (2011), s. 36

Díky vytyčení těchto klíčových cílů se povedlo identifikovat oblasti, ve kterých je možné přenést rozhodovací pravomoci na nadnárodní instituty. Jedná se o následující oblasti:

- Společná zemědělská politika a politika rybolovu
- Společná dopravní politika
- Politika ochrany hospodářské soutěže, daňová ustanovení, sbližování právních předpisů
- Hospodářská politika (platební bilance, obchodní politika vycházející z celní unie)
- Sociální politika

Evropské společenství pro atomovou energii

Příčinou vzniku **EURATOM** byla reakce na omezenosti zásob uhlí, znečišťování životního prostředí a velké množství důlních neštěstí. Navíc v jaderné energii spatřovala společnost budoucnost a byla si vědoma, že představuje nezbytný zdroj k rozvoji a obnově výroby a mírového pokroku.¹⁶

Pro dostání svého závazku musel EURATOM navazovat s ostatními zeměmi a s mezinárodními organizacemi styky, jež mohou přispět k pokroku v mírovém využití atomové energie, rozvíjet výzkum a zajišťovat vzájemné rozšiřování technických informací. Dále musel odstraňovat překážky pro případné investice a zajistit podněcování podnikatelské iniciativy. Ale zároveň musel zajistit potřebný dohled, který dohlížel na to, aby nemohlo dojít k případnému zneužití jaderného materiálu k jiným účelům, než ke kterým je určen.¹⁶

3. 2. 2. Evropská integrace v 60. letech

V 60. letech se odehrálo několik významných událostí jak v pozitivním smyslu slova tak i negativním. Tato dekáda přinesla první výsledky ale zároveň první neshody zejména mezi státy Francie a Velké Británie.

¹⁶ Lacina (2011), s. 45-47

ESVO

ESVO neboli Evropské sdružení volného obchodu vzniklo v lednu roku 1960 na popud Velké Británie. Vzniklo souběžně s EHS a tvořilo tak alternativu pro evropskou integraci. Toto sdružení mělo sloužit čistě jako hospodářské uskupení, v němž jsou odstraněny překážky k realizaci obchodu se členskými státy. O obchodní politice k nečlenským státům si každý stát rozhodoval samostatně. Dokonce zde ani nezáleželo na politickém zřízení členské země, a proto bylo možné do této zóny přijmout stát s totalitním režimem. Přesto se uskupení velkého zájmu nedostalo. Hlavním zklamáním bylo, že se nepovedlo získat velké země jako jsou Německo, Francie a Itálie, kterým vyhovovalo členství v EHS. Nic na tom nezměnilo členství Dánska, Norska, Portugalska, Švédska, Švýcarska, Rakouska, Finska, Islandu a Lichtenštejnska a s rozšiřováním EHS členská základna ESVO řídla.¹⁷

V roce 1963 francouzský prezident Charles de Gaulle odmítl zahájit rozhovory s Velkou Británií o vstupu do EHS.

Slučovací smlouva

Tato smlouva byla podepsána v dubnu 1965 a v platnost vzešla v červenci 1967. Byla to reakce na vznik tří evropských společenství, jenž každé z nich mělo samostatné výkonné a legislativní orgány v podobě rad a komisí. Jedinými společnými institucemi byly jen shromáždění a Soudní dvůr. A proto bylo nutné s ohledem na rozšiřující se oblasti spolupráce sloučit všechny komise a rady do jediné Komise evropských společenství a jediné Rady evropských společenství. Slučovací smlouva byla důležitým krokem pro usnadnění byrokracie v Evropském společenství.¹⁸

V roce 1967 Charles de Gaulle znovu zaujímá negativní postoj ke vstupu Velké Británie do EHS a zamítá její žádost.

Dokončení celní unie

K dokončení dochází v červenci 1968 a národní sazby cel pro účely obchodu se státy mimo ES jsou nahrazeny společným celním sazebníkem, kterým

¹⁷ Lacina (2011), s. 48

¹⁸ Lacina (2011), s. 49

se bez výjimky řídí všechny státy ES. Dále dochází ke zrušení cel a kvót při obchodu mezi členskými státy.

3. 2. 3. Evropská integrace v 70. a 80. letech

Evropská integrace v období těchto dvou dekad je hlavně ve znamení rozšiřování Evropského společenství. Hlavní rozšíření lze rozdělit geograficky podle 4 světových stran. Tudíž na rozšíření západní, kterého se zúčastnily státy Velká Británie, Irsko a Dánsko. Jižní rozšíření, které bylo rozděleno do dvou etap a týkalo se zemí Řecka, Portugalska a Španělska. Severní rozšíření, kdy se do Evropského společenství začlenily státy Finska, Rakouska a Švédska. A nakonec východní rozšíření, při kterém přistoupilo 10 zemí střední a východní Evropy (Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko).

V této kapitole se budu zabývat rozšířením západním a jižním, které se právě odehrálo v období 70. a 80. let.

Západní rozšíření

Po dvou neúspěšných pokusech Velké Británie o vstup do Evropského společenství z let 1963 a 1967 se konečně vytvořily podmínky pro vstup Velké Británie společně s Irskem, Dánskem a Norskem. Podmínky byly vytvořeny především rezignací francouzského prezidenta Charlese de Gaulla v roce 1969, který zaujímal odmítavé stanovisko pro vstup Velké Británie.

Jeho nástupcem v úřadu prezidenta se stal Georges Pompidou, který společně s německým kancléřem Willy Brandtem byl zastáncem rozšíření o Velkou Británii. Přijetí mělo Evropskému společenství přidat na respektu a vlivu na mezinárodní scéně.¹⁹

Díky návaznosti Irska, Dánska a Norska na Velkou Británii mohly až v tento okamžik vstoupit do Evropského společenství. Návaznost byla především na britskou ekonomiku, kdy Velká Británie představovala největšího obchodního partnera pro Irsko a Dánsko. V momentě vstupu jen jedné strany by to znamenalo pro jejich vzájemný obchod velkou nevýhodu¹⁹.

¹⁹ Lacina (2011), s. 53-55

Na jednání o podmínkách členství byla úspěšně uzavřena dohoda ze všemi čtyřmi státy, avšak v roce 1973 se připojily jen tři z nich. Norské referendum dopadlo v neprospěch vstupu do ES a to v poměru 47% pro a 53% proti. Hlavním důvodem nepřijetí byly obavy norských rybářů a farmářů z dopadu ES na jejich sektory. Především se jednalo o to, že by norští rybáři museli zpřístupnit loviště ostatním členským státům a to by pro Norsko znamenalo citelný zásah do ekonomiky.

Jižní rozšíření

Etapu jižního rozšiřování započalo Řecko, když na konci 50. let požádalo o členství v ES, ale kvůli nízké úrovni svého hospodářství mělo pouze statut přidruženého státu. Své přibližování k členství ale přerušil vojenský převrat v roce 1967 a následné nastolení plukovnického režimu. Protože na rozdíl od ESVO členství ES muselo být založeno na demokratických základech. Světlo naděje pro Řecko svitlo až v roce 1974, kdy padl plukovnický režim a to byl podnět pro členskou zemi k zahájení vstupních rozhovorů, aby podpořili rozvíjející demokracii. Výsledek na sebe nenechal dlouho čekat a v roce 1981 bylo Řecko desátým členem ES.

Podobný průběh jako v Řecku se odehrával v Portugalsku a Španělsku. Obě země v roce 1962 vyjádřily zájem o členství v ES. Avšak i zde panovali diktátorské režimy, a tak musela být jejich žádost zamítnuta. Ke změně došlo až v roce 1973, kdy byl v Portugalsku svržen Marcelo Caetano a o dva roky později ve Španělsku zemřel Francisco Franco. Společenství ihned zahájilo vyjednávání s oběma státy o vstupu do ES, i když ve srovnání s ostatními členskými státy byly výrazněji chudší, převážila snaha podpořit nově rodící se demokracii a rozšířit tak společenství o území Pyrenejského poloostrova. V lednu roku 1986 vstoupily oba státy do ES a rozšířily tak členskou základnu na dvanáct zemí.²⁰

²⁰ Lacina (2011), s 59

3. 2. 4. Evropská integrace v 90. letech

Přelom 80. a 90. let byl ve znamení revolučních událostí, které ukončily násilné rozdělení Evropy na západní a východní a svrhly totalitní vlády východního bloku. Západní část Evropy ihned nabídla příležitost k mírovému jednání a vytvoření spolupráce napříč všemi oblastmi.

Prvním impulsem ke sjednocení Evropy bylo v roce 1990 **znovusjednocení Německa**. Německá spolková republika vyslovila záměr sjednotit se s východním Německem. Tento krok vedl k obavám ze strany Francie, že se Německo stane dominantní v politické i hospodářské oblasti. A proto souhlasí s prohloubením spolupráce ale pouze za předpokladu, že se Německo vzdá své měny. Tato podmínky fakticky položila základní kámen jednotné evropské měně, a to euru.

Smlouva o Evropské unii

Jinými slovy Maastrichtská smlouva byla uzavřena 7.2. 1992 a v platnost vzešla 1.11 1993. Smlouva o Evropské unii vytvořila tři pilíře. První pilíř tvořila všechna tři společenství, která dosud vznikla. Jednalo se o Evropské hospodářské společenství, Evropské společenství uhlí a oceli a Evropské společenství pro atomovou energii. Druhý pilíř se skládal z nově zavedené společné zahraniční a bezpečnostní politiky. A třetí pilíř se zabýval spoluprací v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí.²¹

Tato smlouva byla utvořena za účelem posílení svých hospodářství a k vytvoření společné hospodářské a měnové unie, kdy její součástí bude stabilní jednotná měna. V té době se ještě nejednalo o euro, ale o jeho předchůdce ECU (European Currency Unit)

²¹ Sychra (2009), s. 70-72

Další cíle, které se členské státy předsevzaly, byly následující:

- trvale podporovat hospodářský a sociální vývoj, zejména dotvořit vnitřní trh bez hranic
- budovat společnou zahraniční a bezpečnostní politiku s vymezením obranné politiky v případě nutnosti obrany
- zavést společné občanství EU, které by upevňovalo ochranu práv a zájmů státních příslušníků
- „*rozvíjet úzkou spolupráci v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí*“²²

Severní rozšíření

Jako u předchozích rozšíření, tak i severní rozšíření vyvolala změna politické situace. Nyní se ale nejedná o převrat v daném státě, který se uchází o členství, nýbrž o převrat celoevropského rozměru. Na tento převrat čekaly především státy Finska a Rakouska, které se nacházely na rozhraní demokratického západu a komunistického východu, a proto trvaly na zachování neutrality jak vojenské, tak i do určité míry politické.

Situace v Evropě se začala měnit až v okamžiku, kdy v čele sovětské vlády byl Michail Gorbačov, který usiloval o zlepšení vztahů se Západem. Tato uvolněná atmosféra umožnila Rakousku podat žádost o členství roku 1989. Země Finska, Švédsko a Norsko tak učinily na začátku 90. let.²³

Vyjednávání o vstupu nových členů byla zahájena v březnu 1994 o měsíc později Evropský parlament schválil toto rozhodnutí a v červnu na summitu na řeckém ostrově Korfu byla podepsána dohoda o přistoupení Rakouska, Finska, Švédska a Norska.²³

V následujících pěti měsících se v zemích ucházejících se o členství konala referenda o přistoupení. Ve všech zemích referenda dopadla kladně kromě Norska, kde se opakovala situace z roku 1973 a norský lid vstup do EU odmítl.

²² Lacina (2011), s. 66

²³ Lacina (2011), s. 73

1. ledna roku 1995 dohoda o přistoupení vzešla v platnost, a tak se připojením Rakouska, Finska a Švédska EU skládala z patnácti členů.

3. 2. 5. Evropská integrace na začátku nového tisíciletí

Na začátku tisíciletí bylo jasné, že kvůli velkému příbytku budoucích členů ze střední a východní části Evropy se budou potřeba provést změny institucionálního rázu. Už v Amsterodamské smlouvě z roku 1997 byl bod, kde stálo, že pokud počet členských zemí překročí dvacet členů, bude minimálně jeden rok před tím svolána konference zástupců všech vlád, aby přehodnotili ustanovení smluv o složení a fungování orgánů a institutů. A proto se 7. prosince 2000 uskutečnil summit v Nice, ze kterého vzešla smlouva z Nice neboli Niceská smlouva.

Smlouva z Nice

Smlouva byla podepsána 26. února 2001 a obsahem smlouvy byly změny týkající se počtu členů Evropského parlamentu, Účetního dvora, hospodářského a sociálního výboru, komisařů soudců Soudního dvora. Došlo i k přerozdělení počtů hlasů mezi členskými státy.²⁴

Další změna se týkala systému hlasování, kde se rozšířila oblast hlasování kvalifikovanou většinou oproti jednomyslnému. Ke změnám došlo i v oblasti policejní a soudní. Byl vytvořen takzvaný Eurojust, který podporoval užší spolupráci mezi členskými státy v potírání trestné činnosti.²⁴

Východní rozšíření

Po pádu komunistického režimu bylo jasné, že bývalé země Sovětského svazu budou chtít být součástí celku, který jim otevře brány do většiny evropských států. Zájem panoval i ze strany stávajících členů, i když ten byl o něco střízlivější. Členské státy si uvědomovaly, že je důležité, aby země bývalého Sovětského svazu prokázaly existenci právního řádu založeného na demokratickém základu a fungující tržní ekonomice. Stávající členové měli

²⁴ Lacina (2011), s. 78-79

především obavy, že by kandidátské země mohly svojí nepřipraveností ohrozit stabilitu celého společenství. A tak logické vyústění bylo vytvoření tzv. "kodaňských kritérií", které obsahovaly podmínky pro přijetí do EU.²⁵

Podmínky byly následující:

- musí být založený na demokratických základech, který zajistí svrchovanost právního řádu, ochranu lidských práv a respektování práv menšin
- nachází se zde fungující tržní ekonomika, která je schopná se vyrovnat s konkurenčním prostředím vEU
- umožní začlenit legislativu Evropského společenství do vnitřního právního řádu a převzít závazky z toho plynoucí

V druhé polovině 90. let se konala zasedání Evropské rady, kdy nejvýznamnější pro vstup byla v roce 1997 a 1999. Na prvním zmíněném, které se konalo v Lucembursku, bylo odsouhlaseno, že budou zahájeny rozhovory s šesticí států tzv. "Lucemburské skupiny", a to konkrétně s Českou republikou, Maďarskem, Polskem, Slovinskem, Estonskem a Kypru. Jednání o podmínkách vstupu však formálně započali o rok déle v březnu 1998. Ale i ostatní kandidátské státy na sebe nenechaly dlouho čekat a díky výraznému pokroku vznikla na zasedání v Helsinkách 1999 tzv. "Helsinská skupina", která byla složena ze států Bulharska, Lotyšska, Litvy, Malty, Rumunska a Slovenska. A proto původní záměr uskutečnit východní rozšíření ve dvou etapách byl svržen, a to díky Smlouvě z Nice.²⁵

V roce 2004 vstoupily všechny kandidátské země do EU kromě Bulharska a Rumunska, které ještě v roce 2002 nedokázaly plnit kodaňská kritéria, a proto předvstupní vyjednávání započalo v roce 2004 a pravoplatnými členy se staly v roce 2007.

Poslední stát, který se připojil k Evropské Unii v roce 2013, bylo Chorvatsko a stanovilo počet členu na 28.

²⁵ Lacina (2011), s. 79-81

4. Vznik a vývoj měnové spolupráce

4.1. Brettonwoodský systém

V roce 1957, kdy byly uzavřeny Římské smlouvy, se světový měnový systém řídil Brettonwoodským systémem, který byl zaveden po konci 2 světové války a fungoval na principu stabilních měnových kursů, které neměly být volné, ale zároveň ani rigidní. Za hlavní zdroj hodnoty bylo považováno zlato. Dominantní postavení měl americký dolar, který byl jako jediný směnitelný za zlato. Tento systém vyžadoval od každé země, aby udržovala fluktuaci svých měnových kursů okolo jednoho procenta kolem paritní hodnoty vyjádřené v amerických dolarech.²⁶

4.2. Wernerova zpráva

Postupem času byly čím dál víc slyšet hlasy, který upozorňovaly, že pokud má měnová spolupráce probíhat na užší úrovni, bude třeba přistoupit k přijetí společné měny. Prvním pokusem o hospodářskou a měnovou unii byl dokument vydaný příslušnou pracovní skupinou, která se zabývala tímto tématem byla Wernerova zpráva pojmenovaná po lucemburském premiérovi a ministru financí. Ve zprávě byly definovány principy, na kterých má měnová unie fungovat a příslušné kroky, které jsou potřeba učinit k vytvoření zóny, v níž by se mohli volně pohybovat lidé, zboží, služby a kapitál, aniž by se narušila hospodářská soutěž.²⁷

Potřebné kroky byly následující:

- utvořit měnový celek uvnitř mezinárodního systému, který bude charakterizován úplnou a nezrušitelnou směnitelností měn
- zajistit stabilitu kursů měn členských států a fixovat natrvalo jejich paritní vztah ke společné měně
- přejít na společnou měnu a zároveň vytvořit nadnárodní instituce, které budou mít dostatečné pravomoci rozhodovat o podobě veřejných rozpočtů a převzít částečnou rozhodovací moc regionální a strukturální politiky,

²⁶ Dědek (2008), s. 11-12

²⁷ Šrein (2008), s. 275

kteřá do té doby spadala výlučně do pravomocí členských států. Institut, který měl pro tyto potřeby být vytvořen, se nazýval Řídící centrum pro hospodářskou politiku.

Na základe Wernerovy zprávy přijala Rada ministrů v březnu 1971 usnesení o vytvoření hospodářské a měnové unie, která měla být uskutečněna ve třech etapách v časovém horizontu deseti let.

Důležitou součástí vytvoření HMU byl tzv. "had v tunelu", což byl systém pro sblížování směnných kursů evropských měn. Ve zkratce to znamenalo, že pokud země byly součástí tohoto, systému mohly mezi sebou kolísat o +/- 2,25% vůči hlavnímu kurzu k americkému dolaru.²⁸

Had ovšem dlouho nezůstal ve stejném složení. Příčinou úbytku členů byla nestabilní měnová situace a postupná devalvace dolaru. Měnový had ztroskotal na faktu, že hospodářské rozdíly mezi státy na začátku sedmdesátých let byly příliš velké aby se mezi jejich měnami udržely pevné měnové kurzy. Z tohoto důvodu v březnu 1973 členské státy, které disponovaly tzv."měkkou měnou" z hada v tunelu vystoupily, protože se jim nezamlouvalo, že musely podřizovat svoji hospodářskou politiku Německu, které v té době disponovalo relativně stabilní měnou. Výsledkem toho zůstaly v hadu v tunelu pouze státy Německa a Dánska.²⁹

I přes celkový nezdar Wernerovy zprávy a hada v tunelu se jedná o velmi důležitý mezník v historii měnové spolupráce. Akceptování plánu přechodu k HMU znamenalo, že další kroky v rámci evropské integrace se budou ubírat právě tímto směrem, a to přesto že, se vyskytly výše zmíněné potíže. Všechna tato poučení z chyb byl významným krokem v úsilí o zřízení měnové unie, jímž bylo zřízení Evropského měnového systému.²⁹

4.3.Evropský měnový systém

Evropský měnový systém oficiálně zahájil svou činnost v březnu 1979. Motivace ke zřízení EMS bylo vytvoření nového politického systému v rámci koordinace měnových záležitostí. Cílem bylo stabilizovat evropské měnové kurzy

²⁸ Sychra (2009), s. 52

²⁹ Sychra (2009), s. 53-56

a hlavně zachovat myšlenku měnové integrace po neúspěchu s Wernerovým plánem. EMS měl být strukturován do tří systémových prvků, kterými jsou společná měnová jednotka, úvěrové mechanismy a mechanismus měnových kurzů.

4.3.1. Mechanismus měnových kurzů

Mechanismus zavedený v rámci Evropského měnového systému lze označit za kompromis, který vyplynul z dvou rozdílných koncepcí měnové integrace. A proto byl prezentován jako projekt Evropského měnového systému, který nerozděluje Společenství, nýbrž ho spojuje v jednom měnovém systému, který angažoval všechny členské měny bez nutnosti zapojení do všech funkcí systému včetně té zásadní, a to do mechanismu měnových kurzů, zkráceně ERM. Díky tomu bylo možné, aby žádná členská země nestála mimo EMS i přes odlišný názor na kurzovou politiku.³⁰

První koncepce pocházející z Francie se zasazovala o to, aby byla zavedena do intervenčního systému košová měna ECU. Zato druhá koncepce z Německa trvala, aby byla ponechána intervenční metoda vycházející z procedur hada založena na principu paritní mřížky.³⁰

Za těchto podmínek bylo jasné, že pokud má dojít ke shodě, bude nutné, aby každá ze zemí prosadila podstatnou část ze svých záměrů. A tak ERM v podstatě převzala technické řešení hada, což se vyznačovalo tím, že byla stanovena paritní mřížka členských měn, kolem které byla stanovena pásma možných fluktuací. Zároveň ale centrální parity byly prezentovány jako kurzy národních měn vůči ECU.³⁰

Dalším úspěchem německého záměru bylo převzetí základní šířky pásma z hada a to $\pm 2,25\%$. Dočasnou výjimku měly pouze ty státy, které se dříve neúčastnily hada v tunelu, a to v rozmezí $\pm 6\%$ fluktuace od centrální parity. Této možnosti využila italská lira, která byla náchylná k vyšší kurzové nestabilitě a dočasné opatření si nakonec prodloužila na více než deset let. Z možností větší fluktuace k centrální paritě postupem času zahájily své působení v ERM měny Velké Británie, Španělska a Portugalska.³⁰

³⁰ Dědek (2008), s. 56-57

K hlavnímu rozšíření členské základny ERM došlo v letech 1992-93, kdy díky turbulentním událostem vzrostla únosná mez fluktuace na $\pm 15\%$.

4.3.2. Evropská měnová jednotka ECU

Začátek této měnové jednotky se spojuje s nenápadnou technickou inovací, která byla zavedena v dubnu 1975. Jednalo se o jednotku zavedenou pro záznamy účetních toků Evropského rozvojového fondu tzv. EUA, které lze charakterizovat jako koš složený s členskými měnami Společenství.³¹

Založení EUA bylo reakcí na rozpad brettonwoodského systému, se kterým byla ukončena i činnost tehdejší používané účetní jednotky, kryté zlatem z amerického dolaru. Z politického hlediska bylo už nadále nepřijatelné, aby účetní knihy byly vedeny v nestabilním dolaru či aby upřednostňovaly jednu z měn členské země.³¹

Dalším důvodem vzniku EUA byl světový trend opřít národní měnu od jakékoliv vazby na zlato. A tak idea určit peněžní měřítko podle měn všech členských států, které bude svázané v určitých množstvích speciální košové jednotky, se zdála politicky atraktivní. Později se ukázalo, že toto řešení je nejenom atraktivní, ale i praktické, neboť zprůměrovalo kurzové výkyvy členských měn, což poskytovalo účetnímu hospodářství větší stabilitu. Jednotka EUA tak postupně zaujala místo všech dílčích účetních jednotek (Evropský rozvojový fond, Evropská investiční banka, Evropské sdružení uhlí a oceli...)³¹

V prosinci 1978 formálně přestal platit název EUA a byla přejmenována na evropskou měnovou jednotku ECU.

„Název společné měnové jednotky ECU vznikl kombinací názvu staré zlaté francouzské mince (ecu-d'or) a anglické zkratky evropské měnové jednotky (European Currency Unit)“³². Evropská měnová jednotka ECU stejně jako její předchůdce EUA byla jakýsi koš všech členských měn a měla pevnou hodnotu složenou z jejich podílů. Velikost podílu byla určována podle ekonomické síly dané země a každých pět let docházelo k revizi množství složení měn, která vycházela z podílu HDP členské země na celkovém HDP společenství. Pravidelné

³¹ Dědek (2008), s. 48

³² Lacina (2011), s. 193

revize také sloužili k rozšiřování koše o měny nových členů. Této možnosti rozšíření využila v roce 1984 řecká drachma a o pět let později při další revizi španělská peseta a portugalské escudo.

Dalšímu rozšiřování učinila přítrž Maastrichtská smlouva, která vzešla v platnost v listopadu 1993. Ta totiž o evropské měnové jednotce ECU uvažovala jako o budoucí společné měně. Proto učinila ochranné opatření a zmrazila tehdejší strukturu ECU, aby zabránila nežádoucí diskontinuitě v tržním ocenění, ke které docházelo při každém přepočítání váhového i fyzického složení koše. Z tohoto důvodu se již součástí koše nestaly měny rakouský šilink, švédská koruna a finská marka.³³

Evropská měnová jednotka se rozlišovala na tzv. oficiální, která se využívala v rámci EMS (rezervní měna společenství, transakce mezi centrálními bankami atd.) a soukromou, která sloužila jako měna k bankovním vkladům, převodům, půjčkám zkrátka k bankovním operacím v rámci soukromého sektoru.

ECU existovala pouze v bezhotovostní podobě.

Tabulka 1: složení měnového koše

	Počet měnových jednotek			Váhové zastoupení(%)		
	13.3.1979	17.9.1984	21.9.1989	13.3.1979	17.9.1984	21.9.1989
BEF	3,8	3,85	3,301	9,5	8,5	8,91
DEM	0,828	0,719	0,6242	33	32	30,53
DKK	0,217	0,219	0,1976	3,1	2,5	2,7
ESP	---	---	6,885	---	5,3	4,24
FRF	1,15	1,31	1,332	19,8	19	20,79
GBP	0,0885	0,0878	0,08784	13,6	15	11,17
GRD	---	1,15	1,44	---	1,3	0,49
IEP	0,00759	0,008781	0,008552	1,1	1,2	1,08
ITL	109	140	151,8	9,5	10,2	7,21
NLG	0,286	0,256	0,2198	10,5	10,1	10,21
PTE	---	---	1393	---	0,8	0,71

33

³³ Dědek (2008), s. 49

4.3.3. Uvěrové mechanismy

Pro plynulé fungování intervenčního mechanismu ERM byl k dispozici soubor úvěrových nástrojů. Tyto úvěrové zdroje měly sloužit k tomu, aby centrální banka, která nedisponovala dostatečnou výší vlastních devízových prostředků si mohla vypůjčit potřebnou likviditu od partnerské centrální banky. Důležitou koordinační roli sehrával Evropský fond pro měnovou spolupráci.

Jednalo se o čtyři úvěrové mechanismy, které se dělily podle doby splatnosti na

- Velmi krátkodobé úvěry - využívány k intervenování na devízových trzích na principu swapových obchodů. Doba splatnosti 45 dní.
- Úvěry na principu krátkodobé podpory - řešily problémy s krátkodobou platební bilancí. Doba splatnosti byla 3 měsíce.
- Střednědobé finanční pomoci - určené k řešení závažnějších problémů s platební bilancí. Doba splatnosti 2-5 let.
- Dlouhodobé úvěry - slouží ke stejným účelům jako ty střednědobé, ale liší se pouze dobou splatnosti, která je delší než 5 let.

4.4. Cesta k jednotné měně Euro

Úspěchy evropského měnového systému vyvolaly v evropské Komisi pocit, že je potřeba učinit další kroky k vytvoření úplné měnové unie s jedinou společnou měnou a centrální bankou. A tak v roce 1985, kdy došlo k nástupu nové komise v čele s Jacquesem Delorse, byla znovuoživena myšlenka na vybudování HMU s cílem dotvořit jednotný vnitřní trh. Tento úmysl se ihned objevil v jednotném evropském aktu, kde byl uveden jako jeden z hlavních priorit, který má být realizován do roku 1992.³⁴

Toto rozhodnutí ale vyvolalo otázku, zda je nutné pro tento trh zároveň vytvářet měnovou unii. Hlavním oponentem byla Velká Británie v čele s premiérkou Margaret Thatcherovou, které se nezamlouvala další přenesení pravomocí z národní úrovně na nadnárodní, jež by vytvoření HMU vyžadovalo. Jako další problém se ukázal odlišný náhled na to, jak HMU vytvořit. Opět se jedná o spor ekonomistické a monetaristické koncepce.³⁴

³⁴ Sychra (2009), s. 67

Klíčová událost pro vytvoření HMU přišla v momentě, kdy v roce 1988 předsedalo společenství Německo, které zaujímalo kladný postoj k vytvoření měnové unie. Podpora přišla i ze strany Itálie a Francie, která si od budoucí měnové integrace slibovala víc než jen reformu EMS. Hlavním důvodem francouzské podpory byla představa definitivního oproštění od německé marky a od její stěžejní role v rámci EMS.

Tomuto rozhodnutí se ale nebránily ani ostatní členské země s výjimkou Velké Británie, která byla spokojená s návazností na německou měnovou politiku a tudíž i na německou marku.

4.4.1. Delorsova zpráva

Na konci června 1988 se v Hannoveru uskutečnilo zásadní jednání pro vytvoření měnové unie. Na základě tohoto jednání byl vytvořen sedmnáctičlenný výbor expertů v čele s tehdejšími předsedou ES Jacquesem Delorse, který měl během jednoho roku zanalyzovat možnosti a předložit zprávu s konkrétními etapami k vytvoření HMU. Nejednalo se tudíž o to zda má být či nikoliv HMU vytvořena ale o to jakým způsobem toho bude dosaženo. O necelý rok později v dubnu 1989 byla podle plánu předložena Delorsova zpráva, pojmenována podle předsedy ES.³⁵

Dokument byl rozdělen do dvou částí. První se zabývala současným stavem hospodářské a měnové integrace. Druhá část obsahovala detailní návrhy potřebných kroků k vytvoření HMU včetně závěrečné fáze a s ní spojeného institucionálního uspořádání. Idea této zprávy vycházela z Wernerova plánu, a proto měnová unie měla být vytvořena ve třech etapách. První etapa měla začít 1. července 1990. Další termíny určeny nebyly s výjimkou toho posledního, a to kdy bude zahájena poslední fáze. Ten byl určen z důvodu jakési pojistky, aby byla měnová unie úspěšně dokončena a neopakovala se situace ze sedmdesátých let, kdy státy vstoupily pouze do první etapy a po následné neaktivitě projekt zkrachoval.³⁵

V první etapě mělo dojít k začlenění všech států do mechanismu směnných kurzů v důsledku možností EMS a k posílení pozice Výboru guvernérů centrálních bank. Druhá etapa se měla zabývat utužením

³⁵ Sychra (2009), s. 68

vzájemných hospodářských a rozpočtových politik a také měla být zahájena institucionální příprava na zavedení společné měny. Odpovědnost ale stále nesly národní instituce. Třetí a poslední etapa měla za úkol v ideálním případě dovést měnovou integraci a měla být zavedena společná měna. V horším případě alespoň zafixovat kurzy národních měn a přenést pravomoci v měnové politice na nadnárodní instituce Společenství.³⁶

Evropská rada odsouhlasila v červnu 1989 na zasedání v Madridu Delorovu zprávu jako "Strategii evropské a hospodářské unie" a rozhodla o započetí první etapy od 1. července 1990. Zanedlouho nato se konalo další zasedání, tentokrát ve Štrasburku, které bylo uskutečněno v prosinci 1989, důvodem bylo vyjednání definitivní formy HMU a také reakce na další integrační postup vyvolaný politickými změnami na mezinárodním poli. Jednou takovou událostí, která podnítila jednání, bylo chystané znovusjednocení Německa, které bylo třeba začlenit především podle Francie do evropských struktur jako celek. Tyto politické změny předesílaly, že přichází konec studené války mezi západem a východem a tak bylo jasné, že počet potencionálních zájemců z východní části Evropy rapidně vzroste. Společenství zájem států vítalo, ale zároveň si plně uvědomovalo, že tento fakt nesmí ohrozit další evropskou integraci.³⁶

V říjnu 1990 se konalo jedno z dalších zasedání, tentokrát v Římě, kde bylo rozhodnuto o započetí druhé etapy od 1. ledna 1994. Ještě 2 měsíce před tím vydala Komise dokument z názvem Jeden trh, jedna měna, který analyzoval výhody a náklady spojené se vznikem HMU. O dalších otázkách a návrzích vycházejících z Delorovy zprávy se jednalo na konferenci konané v polovině prosince 1990. Současně také probíhalo zasedání v Římě jednající o otázkách v politické oblasti. Z toho vyplývá že, HMU nemělo být izolovaným projektem, nýbrž součástí evropské integrace jako takové.³⁷

4.4.2. Smlouva o Evropské unii ve vztahu k HUM

Jak už bylo výše uvedené, v prosinci 1990 probíhaly současně dvě konference, z níž z jedné vyústila v prosinci 1991 tzv. Maastrichtská smlouva neboli smlouva o Evropské unii, která obsahovala základní rozdělení do tří

³⁶ Sychra (2009), s. 69

³⁷ Sychra (2009), s. 70

pilířů. Projekt HMU byl součástí prvního pilíře a byl to jeden z hlavních cílů nově vytvořené Evropské unie. Koncepce tohoto projektu vycházela z Delorovy zprávy, založené na třech etapách. HMU byla v této smlouvě rozdělena na kapitoly o hospodářské a měnové politice. Smlouva navíc obsahovala pravidla pro koordinovanou hospodářskou politiku, institucionální strukturu, podmínky členství a rozhodovací postup ohledně přijetí a hlavně obsahovala termín pro start druhé a třetí etapy. První etapa už v té době byla v procesu.³⁸

Během druhé etapy byl zřízen Evropský měnový institut, předchůdce dnešní Evropské centrální banky. Výsledkem toho byl zánik Výboru guvernérů centrálních bank a Evropského fondu pro měnovou spolupráci.³⁸

Ve třetí fázi došlo ke stanovení neodvolatelných měnových kurzů, které měly vést k zavedení jednotné měny ECU, s čímž souvisela povinnost vykonávání jednotné měnové a devizové politiky. Smlouva také definovala, že začátkem třetí etapy budou definitivně fixovány směnné kurzy národních měn, než dojde k jejich nahrazení společnou měnou. Jedním z bodů smlouvy bylo ustanovení, které uvádělo, že pokud nedojde k přijetí zahájení třetí fáze do konce roku 1997, začne nezávisle na počtu zúčastněných od 1. ledna 1999. Jednalo se o jakousi pojistku k automatickému spuštění HMU.³⁸

Smlouva o EU vzešla v platnost 1. listopadu 1993. Během jejího fungování došlo ke dvou revizím. První byla Amsterodamská smlouva z roku 1999, která ovšem změny týkající se přímo HMU nepřinesla, ale doplnila novou oblast společného zájmu, a to zaměstnanost. Ke změnám týkajícím se přímo HMU došlo až v roce 2003 tzv. Smlouvou z Nice, která v některých oblastech upravila systém hlasování z jednomyslného na rozhodování kvalifikovanou většinou.³⁹

4.5. Jednotlivé etapy budování evropské měny

K vybudování HMU bylo potřeba provést jednotlivé kroky, které byly podle časového harmonogramu rozvrhnuty do tří etap. Každá z etap byla

³⁸ Sychra (2009), s. 70-71

³⁹ Sychra (2009), s. 72

svým způsobem specifická a odlišná od těch ostatních. První pouze evokovala ve společenství záměr a směr, kudy se chce ES vydat a byla z hlediska koordinace nenáročná. Druhá etapa byla stěžejní, protože došlo k přijetí nejdůležitějších rozhodnutí a potřebných opatření. Navíc od druhé etapy začaly členské státy plnit konvergenční kritéria. Druhá etapa byla ale zároveň plná nejistot z toho důvodu, že nebylo jasné, jak dlouho vůbec potrvá. Třetí etapa je spojena s hlavní událostí a celým smyslem předešlých dvou etap, a to se zavedením hotovostní podoby evropské měny v podobě mincí a bankovek.⁴⁰

4.5.1. První etapa

První etapa začala probíhat na základě Delorovy zprávy ještě před uskutečněním mezivládních konferencí ohledně HMU. První etapa v podstatě jednotlivými kroky připravila půdu k vybudování HMU. Jednalo se především o dokončení jednotného vnitřního trhu a realizaci podmínek k volnému pohybu zboží, kapitálu, služeb a osob. Tyto klíčové kroky byly posíleny ještě uvolněním více peněz na nástroje politiky hospodářské a sociální spolupráce. Dále bylo apelováno na členské státy, aby vstoupily do mechanismu směnných kurzů EMS a zároveň odstranily překážky, které bránily v soukromém používání ECU. Oficiální konec první startovací etapy byl stanoven na 31. prosince 1993.

4.5.2. Druhá etapa

Druhá etapa se datovala od 1. ledna 1994 až do 31. prosince 1998 a jednalo se o nejdůležitější etapu z hlediska institucionálních, ekonomických a právních předpokladů k zavedení společné měny.

Událostí, kterou byla odstartována druhá etapa bylo založení Evropského měnového institutu(EMI) , jakožto předchůdce Evropské centrální banky. Evropský měnový institut měl na starosti tyto úkoly:

- provádět dozor nad fungováním EMS
- převzít povinnosti Evropského fondu pro měnovou spolupráci
- odstranit překážky v používání ECU a dohlížet na její vývoj

⁴⁰ Sychra(2009), s. 73

- konzultovat otázky týkající se působností národních centrálních bank a ovlivňujících stabilitu finančních institutů a trhů
- vytváření podmínek pro vznik jednotné měnové politiky a s ní spojené jednotné měny

EMI lze charakterizovat jako kompromis vytvořený zejména z důvodu nesouhlasu z německé strany, která odmítala přistoupit k vytvoření nadnárodního institutu, protože tento krok měl být učiněn až ve třetí etapě. Proto EMI bylo institucí, která měla širokou škálu úkolů, ale zároveň byla bez příslušných kompetencí, což vedlo k nemožnosti zasahovat do měnové politiky jednotlivých států EU. Dále neměla možnost udělovat instrukce centrálním bankám.⁴¹

Hlavním orgánem se stala Rada EMI, která se skládala z guvernérů národních centrálních bank v čele s prezidentem EMI. Každý z guvernérů měl k dispozici jeden hlas. Prezident byl jmenován po dohodě vlád členských států a jako viceprezident byl vybrán jeden z guvernérů.⁴¹

Poslední den v květnu 1995 zveřejnila Komise tzv. Zelenou knihu, která detailně popisovala kroky potřebné učinit k zavedení společné měny.

⁴¹ Sychra (2009), s. 74-75

Tabulka 2 : Závěrečné fáze realizace HMU podle Zelené knihy Evropské komise

<p>FÁZE A 1998</p>	<p>V průběhu fáze</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozhodnutí o zúčastněných zemích HMU • Zřízení ESCB a ECB • Zajištění kompatibility národních legislativ • Tisk bankovek a ražba mincí • Plán přizpůsobení bankovního a finančního sektoru
<p>FÁZE B 1999-2001</p>	<p>1. leden 1999</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pevná fixace směnných kurzů zúčastněných měn vůči euru • Zavedení bezhotovostního oběhu eura • Odpovědnost za měnovou politiku přechází na ESCB • Mezibankovní, měnové, kapitálové a burzovní trhy obchodují v euru • Velkoobchodní platební systémy fungují v euru
	<p>V průběhu fáze</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bankovní a finanční instituce pokračují v přizpůsobování se jednotné měně • Přejít na euro podle vůle, ochoty a připravenosti jednotlivých ekonomických subjektů
<p>FÁZE C 1. 1.2002 - 30. 6. 2002</p>	<p>1. leden 2002</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zavedení bankovek a mincí eura
	<p>V průběhu fáze</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dokončení přechodu bankovního sektoru na jednotnou měnu • Převedení všech finančních operací na euro • Stažení bankovek a mincí denominovaných národních měnách • Dokončení přechodu veřejného a soukromého sektoru na jednotnou měnu

42

Rozhodnutí summitu Evropské rady z prosince 1995 v Madridu stanovilo, že společná měna ponese název euro a trvale tak nahradí ve smlouvě o EU původní název ECU. Mimo jiné byl schválen přechod do třetí závěrečné etapy k vytvoření HMU. K tomuto přechodu došlo v lednu 1999 a členské státy

⁴² Sychra (2009), Tabulka 4, s. 76

byly hodnoceny na základě konvergenčních kritérií. Konkrétně se jednalo o to, zda jednotlivé země jsou schopny (1) Zaručit cenovou stabilitu, přičemž inflace nesměla rok před rozhodnutím o vstupu do HMU být větší o více než 1,5% s porovnáním s průměrem tří zemí s nejnižší mírou inflace.⁴³

(2) Udržet dlouhodobě celkový dluh veřejných financí pod 60 % HDP. (3) Nepřekročit sazbu 2 % u dlouhodobých úvěrů v porovnání s průměrem 3 nejstabilnějších států. (4) Udržet měnu v povoleném flukтуаčním pásmu dva roky před vstupem. (5) Zajistit, aby deficit veřejného rozpočtu nebyl dlouhodobě vyšší než 3 % HDP.⁴³

Většina členských států ale není schopna plnit tyto konvergenční kritéria, a tak na zasedání v Amsterdamu konané v červnu 1997 byl schválen Pakt stability a růstu. Cílem paktu bylo, aby formou tohoto nástroje donutil členské státy plnit konvergenční kritéria i po přijetí do HMU. Na amsterdamském setkání rovněž došlo k rozhodnutí, že dojde k přechodu na nový mechanismus směnných kurzů tzv. ERM II, který se týkal zemí mimo eurozónu. ERM II pojednává o možné fluktuaci v rozmezí +/- 15 % od centrální parity, kdy euro je jakousi měnovou kotvou. Dále pojednává o tom, že intervence na měnových trzích nesmí ohrozit měnovou stabilitu eurozóny a v případě, že by k intervencím došlo, zátěž musí nést centrální banky zemí, které se eurozóny neúčastní.⁴⁴

Na konci druhé etapy bylo v květnu 1998 rozhodnuto, že do HMU vstoupí všech jedenáct členských států a tak 1. ledna 1999 došlo ke vstupu Belgie, Finska, Francie, Irska, Itálie, Lucemburska, Německa, Nizozemska, Portugalska, Rakouska a Španělska. Mimo oblast HMU zůstaly země Řecka a Švédsko, které nesplnily konvergenční kritéria a země Dánsko a Velká Británie, které využily své výjimky opt-out v smlouvě o EU.⁴⁵

⁴³ Šrein (2008), s. 286

⁴⁴ Sychra (2009), s. 77

⁴⁵ Sychra (2009), s. 79

4.5.3. Třetí etapa

Vstupem jedenácti členských zemí do HMU byla 1. ledna 1999 odstartována finální třetí etapa. Výsledkem vstupu bylo přenesení kompetencí z národních bank na nadnárodní instituty Společenství, kterými byly Evropský systém centrálních bank a Evropská centrální banka. Při startu finální etapy bylo jednomyslně rozhodnuto, že dojde k trvalé fixaci směnných kurzů národních měn členských států vůči euru.

V lednu 2001 se díky splnění konvergenčních kritérií připojilo k HMU i Řecko. Přesně o rok déle došlo k faktickému zavedení eura jako platidla a současně začala probíhat výměna národních bankovek a mincí za euro. Plánovaný půlroční paralelní oběh dvou měn musel být z důvodu velké zátěže na finanční oblast všech sektorů společnosti zkrácen a 28. února 2002 byla výměna národní měny za euro ukončena.⁴⁶

Za tohoto stavu by se dalo říci, že měnová integrace byla dovršena. Fakticky tomu tak není, protože pořád jsou potencionální zájemci, kteří usilují o členství, ale protože, nespĺňují podmínky, nestane se tomu tak. Jedná se především o to, že nebyly schopny splnit konvergenční kritéria nebo ještě nebyly členy EU a na vstup se musí připravit. Tato skupina potencionálních členů se nazývá pre-ins. Druhou skupinou jsou tzv. opt-outs a to jsou všechny státy, které měly udělenou výjimku a nemusely se účastnit třetí etapy budování HMU. Rozdíl mezi těmito skupinami spočívá v tom, že členové pre-ins se musí stát členy eurozóny na rozdíl od opt-outs, kteří mají členství dobrovolné. Ale i přesto, že je vstup do eurozóny povinný, není nikterak omezen časem. A tak záleží jen na tom, zda jsou splněna konvergenční kritéria. Proto se státy uchylují k rozlišným strategiím týkajícím se vstupu. Na jedné straně jsou státy, které usilují o splnění kritérií v co nejkratší době a mohly se tak stát členy (Slovensko, Slovinsko,) a na druhé straně státy, které se vstupem až tolik nespíchají a odkládají ho na pozdější dobu (Česko, Maďarsko, Polsko).

V důsledku východního rozšíření došlo k nárůstu členů HMU a jako první stát z nově přistoupivších vstoupilo v roce 2007 do eurozóny Slovinsko. Za další rok se také připojily Malta a Kypr. V roce 2009 se rozrostla o

⁴⁶ Sychra (2009), s. 80

Slovensko. Sedmnáctým členem se stalo v roce 2011 Estonsko. Jako předposlední přistoupilo Lotyšsko v roce 2014 a nakonec poslední a nejmladší člen je Litva, která vstoupila do eurozóny na začátku roku 2015.

Tabulka 3: členské státy eurozóny

	Bývalá měna	Přepočítací koeficient k euru	Vstup do eurozóny
Belgie	Belgický frank	40,3399	1999
Finsko	Finská marka	5,94573	1999
Francie	Francouzský frank	6,55957	1999
Irsko	Irská libra	0,787564	1999
Itálie	Italská lira	1936,27	1999
Lucembursko	Lucemburský frank	40,3399	1999
Německo	Německá marka	1,95589	1999
Nizozemsko	Nizozemský gulden	2,20371	1999
Portugalsko	Portugalské escudo	200,482	1999
Rakousko	Rakouský šilink	13,7603	1999
Španělsko	Španělská peseta	166,386	1999
Řecko	Řecká drachma	340,750	2001
Slovinsko	Slovinský tolar	239,640	2007
Kypr	Kyperská libra	0,585274	2008
Malta	Maltská lira	0,429300	2008
Slovensko	Slovenská koruna	30,1260	2009
Estonsko	Estonská koruna	15,64664	2011
Lotyšsko	Lotyšský lat	0,702804	2014
Litva	Litevský litas	3,45280	2015

⁴⁷

⁴⁷ Euro: členské státy eurozóny. *Wikipedia*: [online]. 2015 [cit. 2015-08-20]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Euro>

5. Současný stav hospodářské a měnové unie

V této kapitole se pokusím zanalyzovat současný stav hospodářské unie konkrétně Evropské unie a Evropské měnové unie a Eurozóny.

5.1. Evropská unie

V 50. letech zákládající šestice skrze Pařížskou smlouvu a Římské smlouvy položila základní kameny Evropského společenství a dnešní Evropské unie. Během dalších zhruba šedesáti let došlo díky sedmi rozšířením k situaci, kdy ze 46 evropských států je 28 členy Evropské unie. K poslední změně počtu členů došlo v roce 2013 vstupem Chorvatska.

To ale neznamená, že členská základna už je definitivně uzavřena. V současnosti probíhají jednání mezi dalšími zájemci, především z Balkánu a EU. Konkrétně se jedná o státy:

- **Makedonie**, která obdržela v roce 2009 kladné stanovisko o zahájení přístupových jednání. Ale bohužel pro Makedonii, toto vyjednávání fakticky nezačalo, protože Řecko nesouhlasilo s oficiálním názvem Makedonská republika a tak Makedonie zůstala jen kandidátskou zemí.
- **Černá Hora** byla v roce 2010 zařazena na listinu kandidátských zemí a o dva roky později začala probíhat přístupová jednání
- **Bosna a Hercegovina**, které mají status kandidátské země už od roku 2010. Z důvodů přetrvávajících strukturálních a politických problémů se ale tamní politické elity spíše zabývají zlepšením životní úrovně v zemi, nežli na vstup do EU. Proto Evropská unie aspoň v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky umožnila občanům svobodný pohyb v členských zemích.
- **Srbsko** se stalo v roce 2013 kandidátskou zemí a v lednu 2014 začala první přístupová jednání. Výsledek tohoto jednání značně ovlivní, jak se Srbsko postaví k otázce Kosova.
- **Albánie** získala status kandidátské země v roce 2014.⁴⁸

⁴⁸ VLASÁK, Jakub. Aktuální stav rozšiřování Evropské unie. In: *Think-tank Evropské hodnoty* [online]. 17. 3. 2014 [cit. 2015-08-20]. Dostupné z: <http://www.evropskehodnoty.cz/vybraneaspekty-evropske-politiky-rozsireni/>

Specifickým kandidátem byl Island, který se stal kandidátskou zemí už v roce 2010, ale v momentě, kdy se mělo jednat o vstupu od EU, prohlásil islandský ministr zahraničí, že Island jednomyslně pozastavuje přístupové rozhovory. K tomuto rozhodnutí došlo v roce 2013, kdy tamní volby vyhrály politické strany, jenž se negativně stavěly ke vstupu do EU z důvodu nesouhlasu s regulací rybolovu. Své rozhodnutí Island ztvdil v roce 2015, kdy přihlášku k členství v EU stáhl.

5.2. Měnová unie a eurozóna

V současné chvíli se v eurozóně nachází 19 států, které jsou přímo jejími členy a dalších 24 států, které jsou na ni navázány nebo využívají jejich "plodů".

Tabulka 4: Aktuální stav eurozóny

Členské státy eurozóny	Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Lucembursko, Lotyšsko, Litva, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovinsko, Slovensko, Španělsko
Státy EU, které euro dosud nezavedly	Bulharsko, Česko, Chorvatsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Švédsko
Země s trvalou opt-out výjimkou	Velká Británie, Dánsko
Státy využívající euro bez dohody s EU	Andorra, Černá Hora, Kosovo
Státy využívající euro aniž by byly členy EU	Monako, San Marino, Vatikán
Zámořská území členských států, které používají euro	Francie - Francouzská Guyana, Guadeloupe, Martinik, Réunion, Saint-Martin Portugalsko - souostroví v Atlantském oceánu Azory a Madeira Španělsko - Kanárské ostrovy a autonomní města Ceuta a Melilla

49

⁴⁹ Interaktivní mapy EU: aktuální stav eurozóny. In: euroskop.cz [online] 2015 [cit. 2015-08-25]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/744/914/clanek/rozsirovani-eurozony---aktualni-stav---legenda/>

Bankovní unie

Velmi aktuálním tématem v rámci měnové unie je tzv. Bankovní unie, která byla vytvořena jako reakce na finanční krizi. Krize propukla v roce 2007 a jasně ukázala, že regulaci činnosti národních bank a dohled nad nimi je potřeba harmonizovat v rámci celé EU a obzvláště v eurozóně. Vyšlo totiž najevo, jak snadno se může finanční nákaza přelévat z jedné země do druhé a tím způsobit nestabilitu společné měny. Unie navíc zabrání členským státům upřednostňovat vlastní zájmy před zájmy ostatních členů, což by ve výsledku vedlo i ke zhoršení situace v daném státě.

Dalším velkým problémem evropského bankovníctví je přílišná návaznost na veřejné finance. Dochází totiž k tomu, že banky investují do státních dluhopisů a tím tak financují státní rozpočty a na druhou stranu zase státy z důvodu udržení ekonomické stability zachraňují důležité banky v potížích. Výsledkem toho se země zadlužuje a její dluhopisy ztrácí na ceně a banky utrpí další ztrátu. Tento jev se nazývá Smrtící smyčka (anglicky tzv. Doom Loop). Proto byly zavedeny mechanismy, které měly vést k řešení těchto problémů nebo alespoň k částečnému zmenšení dopadů. :

- **Jednotný mechanismus dohledu (SSM)** - mechanismus funguje od listopadu 2014 a působí v rámci ECB. Jeho hlavní náplní je přímý dohled nad 123 největšími bankovními společnostmi, čímž je zaručen nezávislý dohled, který je uskutečňován podle společných pravidel
- **Jednotný mechanismus řešení krizí (SRM)** -v březnu 2014 byl po dohodě mezi Parlamentem a Radou zřízen druhý pilíř bankovní unie. Hlavní podstatou tohoto mechanismu bylo vytvoření plánu pro nejhorší možný scénář vývoje a to bankrot jedné z bank. V případě, kdyby taková situace nastala, měl být dopad pro daňové poplatníky minimální. S tímto mechanismem je spojena **směrnice o ozdravných postupech a řešení krize úvěrových institucí a investičních podniků (BRRD)**, podle níž by náklady spojené s řešením problémů měly být primárně hrazeny z peněz akcionářů a věřitelů nebo v případě nutnosti částečně využít finance z nově zřízeného fondu pro řešení problémů bank (SRF).⁵⁰

⁵⁰ Evropský parlament: bankovní unie. In: europa.eu [online] 2015 [cit. 2015-08-25]. Dostupné z: http://www.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_4.2.4.pdf

6. Perspektivy hospodářské a měnové unie

V této kapitole se budu zabývat blízkou budoucností jak hospodářské, tak měnové unie a pokusím se predikovat její další vývoj

6.1. Perspektivy Evropské unie

Hlavní rozkol, který v dnešní Evropské unii panuje, je fakt, že na jedné straně stojí EU jako instituce, která je budována přes půl století a na druhé straně působí eurozóna, ve které se sdružují státy, které přijali euro jako svoje platidlo. Ta ale přesto, že svoji podobu formuje jen málo něco přes deset let, má zásadní vliv na ekonomiku unie, a to i když jsou v institucionálně zapojeny jen částečně. Tato situace vede k nespokojenosti obou stran. Státy EU, které nejsou členy eurozóny, mají odůvodněné obavy z toho, že ztrácejí rozhodovací vliv ve směru, jakým se má EU vydávat. Státy eurozóny si na druhou stranu stěžují, že za současný stav ekonomiky EU odpovídají všechny státy, které jsou její součástí, ale do řešení těchto problémů se zapojují jen některé z nich.

A proto hlavním cílem blízké budoucnosti EU je dokončit rozšiřování v oblasti západního Balkánu a spustit debaty o vstupu se zbylými státy Evropy, což by mělo vést k odvrácení těchto nálad v rámci EU a eurozóny.

Od posledního velkého rozšíření z roku 2004 došlo ke značné změně v přístupovém procesu. Změny se týkají především kladením většího důrazu na transpozici a implementaci evropského práva do národní legislativy. Díky tomu přístupový proces navýšil počet kapitol z 31 na 35. Reakcí na politické dění na západním Balkáně byly také na summitu v Soluni zavedeny speciální podmínky vstupu, které byly tvořeny společně s Mezinárodním trestním tribunálem. Tyto podmínky byly určeny pro státy bývalé Jugoslávie.

Dalším státem, který usiluje o vstup do EU je Ukrajina. Od roku 2013 velmi intenzivně vedla rozhovory, které by vedly k přípravě podepsání prozatímní dohody o přidružení k EU. Avšak vývoj politické situace na Ukrajině spojený s válečným konfliktem mezi Ukrajinou a Ruskem prodloužil proces vstupu a na posledním summitu konaném v Kyjevě v dubnu 2015 byla určena jako priorita splnění tzv. Minských dohod včetně zvláštní monitorovací mise OBSE. Obě strany totiž vzaly na vědomí, že právě tyto činnosti mohou přinést politické rozřešení. Z tohoto důvodu je členství Ukrajiny prozatím v nedohlednu.

6.2. Perspektivy měnové unie

Budoucnost měnové unie do velké míry závisí na tom, jak dopadne situace v Řecku, které se zmítá v hluboké finanční krizi. Současná situace v Řecku je následující :

- Řecká vláda je v prodlení se splácením svých pohledávek vůči Mezinárodnímu měnovému fondu, ale i přesto se snaží vyjednat s věřiteli takové podmínky, které by jim otevřely přístup k dodatečným záchranným úvěrům.
- Z důvodu hrozby černých scénářů, jako jsou zdanění vkladů či prudké devalvace měny při návratu k drachmě, Řekové již dříve vyvedli obrovské sumy eur ze země.
- Co se týče běžného chodu státu už je Řecko schopné pokrýt samo a tak finance, které vyžadují, by měly sloužit na splácení dluhů Mezinárodnímu měnovému fondu a Evropské centrální bance. Tohoto stavu ale nedosáhlo bez komplikací. Koncem června letošního roku bylo nuceno zavést tzv. kapitálové kontroly a omezilo bankovní výběry svých občanů na 60 euro denně; to trvalo až do 6. července. K tomuto opatření došlo z důvodu toho, aby vůbec v národních bankách zůstaly nějaké finance a nebyla tak ohrožena solventnost bank, která už je i tak ohrožena, protože ji uměle zajišťuje záchranný program ELA (emergency liquidity assistance) zaštitěný Evropskou centrální bankou . Z toho vyplývá, že pokud by se ECB rozhodla přestat dotovat řecké banky, došlo by k úbytku finančních prostředků a k následnému úplnému vymizení evropské měny z Řecka. V důsledku toho by řecká vláda musela vydat dlužní úpisy a to by vedlo k vytvoření nové měny a následnému odchodu z eurozóny.⁵¹

ECB ale nemá zájem Řecko dovést k úplnému bankrotu a k opuštění eurozóny, protože si plně uvědomuje fatální následky, které by nezasáhly jen Řecko, ale celou Evropskou unii. Zároveň nemá zájem a ani nemůže podporovat banky, jejichž solventnost je s hrozícím bankrotem státu čím dál víc nejistá.⁵¹

A tak v podstatě jde o to, zda je Řecko schopno ujistit věřitele, že jsou z dlouhodobého hlediska schopny plnit své závazky a dokáže splatit dluhy v plné

⁵¹ Analytický tým: čtyři doporučení pro Řecko. In: evropské hodnoty [online]. 14. 7. 2015 [cit. 2015-08-25]. Dostupné z: <http://www.evropskehodnoty.cz/ctyri-doporuceni-jednani-reckem/>

výši. Zde dochází k dvěma odlišným pohledům na věc. Na jedné straně stojí zastánci řeckého řešení, kteří usilují o odepsání části dluhu. Jedná se zejména o levicově založené ekonomy jako je jmenovitě Thomas Piketty a nebo předseda Evropské rady Donald Tusk. Na druhé straně stojí odpůrci případného odpuštění části dluhu v čele s Německem, které zde figuruje jako hlavní věřitel. Německo má ale i podporu chudších států eurozóny jako je například Slovensko a nebo Španělsko a Portugalsko, který si prošly samy náročnými programy úspor.⁵²

Následný postup všech aktérů v této situaci dle serveru Think-tanku evropské hodnoty spočívá ve 4 bodech:

- 1) Evropská centrální banka by již neměla v programu ELA zhoršovat přístup řeckých bank k likviditě a naopak by měla zvýšit horní hranici pro půjčky hotovosti, tak aby banky mohly i nadále přežít a operovat s současným režimem kapitálových kontrol.
- 2) Evropská unie by měla naléhat na Řecko v předložení důvěryhodné koncepce reform, které je schopná řecká vláda uskutečnit a zajistila si tak další přísun finanční pomoci.
- 3) Řecko by mělo ale také předložit plán, jakým způsobem a v jakých časových intervalech bude svůj dluh splácet. Což by mělo vést k motivaci realizovat potřebné reformy v předem daném časovém intervalu a také by to do určité míry uklidnilo věřitele, kteří by následně mohli souhlasit s dalšími opatřeními.
- 4) Členové EU a jejich instituce by měli být připraveni na případný bankrot Řecka a tím minimalizovat dopad na společnost ve všech sférách integrace.⁵²

⁵² Analytický tým: čtyři doporučení pro Řecko. In: evropské hodnoty [online]. 14. 7. 2015 [cit. 2015-08-25]. Dostupné z: <http://www.evropskehodnoty.cz/ctyri-doporuceni-jednani-reckem/>

7. Závěr

Hospodářská a měnová unie je z pohledu integrace výjimečným počinem, který ve světě nemá obdoby.

Hospodářskou spolupráci na evropském kontinentu zaštiťuje Evropská unie, která díky vývoji od 50. let učinila velký pokrok, a určitě tak předčila očekávání svých zakladatelů z roku 1952, kteří podpisem Pařížských smluv vnukli život novodobé evropské integraci. V současné chvíli Evropská unie sdružuje 28 evropských států, která díky dílčím integracím, které v historii učinila, je schopna nabídnout občanům členských zemí svobodný pohyb služeb, zboží, kapitálu a nakonec i svobodný pohyb jich samotných například za prací. Jedna z dalších výhod pro členské státy je větší konkurenceschopnost na světovém trhu. Jako součást velkého jednotného trhu totiž získává lepší vyjednávací podmínky s okolními kontinenty a jejich trhy, které by z pozice samostatné ekonomiky nebyly schopny vyjednat.

Měnová unie je projektem sice s kratší historií, ale to jí na důležitosti v žádném případě neubírá. Základy byly položeny Wernerovo zprávou, která volala po utvoření společné měny. V roce 1971 byly její prosby vyslyšeny, a Rada ministrů odsouhlasila vytvoření HMU ve třech etapách v intervalu deseti let. K tomu ale bohužel nedošlo z důvodu nepříznivých okolností doby (pád brettonwoodského systému, první ropný šok..). A tak ke skutečnému vývoji měnové unie došlo až v 80. letech, který vyvrcholil přijetím eura v roce 2002. Přijetí společné měny sebou přineslo nesporné výhody zejména pro podnikatelské subjekty, kteří mohou realizovat mezinárodní obchody a poskytovat nebo přijímat zahraniční úvěry ve své národní měně. Hlavní výhodou těchto možností je úspora nákladů, která pramení z absence kurzového rizika a tak nejsou potřeba výdaje na zajišťování nežádoucích kurzových výkyvů.

Ale přes to, že je hospodářská a měnová unie klíčová pro seberealizaci evropských států., přichází s ní i negativní dopady na členské státy. Co se týče hospodářské spolupráce je největší nevýhodou povinnost podřídit se společné obchodní politice Evropské unie vůči zbytku světa bez přihlédnutí na danou situaci v konkrétní zemi. V oblasti měnové spolupráce se především jedná o problém spojený s velkou provázaností členských ekonomik. V případě, že dojde k nefunkčnosti nebo propadu jedné z ekonomik se „nákaza“ přenesse do ostatních

zdravých ekonomik. S tím souvisí nedostatečná možnost reakce národních bank. Z povahy věci totiž musí počkat na rozhodnutí vydané Evropskou centrální bankou.

V přítomnosti spíše převládají nevýhody plynoucí z evropské integrace, a to díky situaci, která nastala v Řecku. Následné dění se bude odvíjet od toho jakým způsobem bude řecká vláda schopna dostát svých závazků. Konkrétně se jedná o to, zda provede potřebné reformy veřejného sektoru vedoucí k úspornému režimu. Pokud by se tak stalo došlo by aspoň k částečnému uklidnění věřitelů v podobě evropských bank v čele s Evropskou centrální bankou. ECB by pak nejspíše byla ochotna pokračovat v další pomoci v rámci evropského záchranného systému ELA.

Proto v blízké budoucnosti bude hlavním předmětem debat hospodářské a měnové unie situace kolem Řecka a jeho případného grexitu. Ale také se bude jednat o dokončení probíhajících procesů - Balkánské rozšíření, pokračování vyjednávání s Ukrajinou o vstupu a dodržování Minských dohod, dospět k souladu v rozpočtové politice.

V této bakalářské práci jsem se věnoval především popisu historické evoluce evropské integrace, zhodnocení současného stavu hospodářské a měnové unie a pokusu o predikci dalšího vývoje v blízké budoucnosti. Při psaní této bakalářské práce jsem se obohatil o spoustu nových poznatků a věřím, že jsem dostal svým vytyčeným cílům ve zpracování.

Cizojazyčné resumé

Goals of this bachelor thesis are first of all to analyse historical progress of european integration and put it to the context of history, evaluate current situation and try to predict possible progress of economic and currency union.

In the first chapter I describe the methods which lead to integration, differences between every single types of integrations and levels of european integration.

The second chapter is about historical efforts about integartion till 2WW, motifs which leads to modern integration and history of modern integration itself.

In the third chapter there is description of inception and evolution in currency cooperation from time, when the only common value was gold and dollar, because dollar was only one currency, which was covered with gold till economical single currency – Euro.

The chapter fourth is devoted to current state of economic and currency union and try to predict next possible evolution of it.

In the chapter number five, there is description of close future and try to predict next possible progress or evolution of it.

In the end, there is summary of all knowledge, which I gained during writing my qualifying work.

Seznam použité literatury a odkazů

Literatura

DĚDEK, Oldřich. *Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2008, xix, 260 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-076-8.

LACINA, Lubor a Jan OSTRŮŽEK. *Učebnice evropské integrace*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011, 468 s. ISBN 978-80-87474-31-0.

SYCHRA, Zdeněk. *Jednotná evropská měna: realizace hospodářské a měnové unie v EU*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, 291 s. ISBN 978-80-210-5082-2.

ŠREIN, Zdeněk. *Mechanismy hospodářské politiky Evropské unie*. V Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Fakulta sociálně ekonomická, 2008, 298 s. ISBN 978-80-7414-077-8.

Odkazy

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Euro>

<http://www.evropskehodnoty.cz>

<http://www.europarl.europa.eu>

<https://www.euroskop.cz>